

TAKTO OZNAČENÝ TEXT JE POUZE VYSVĚTLUJÍCÍ, NEPIŠTE SI JEJ

- jedná se o učivo na celý týden 11.5. - 15.5.2020
- poznámky si pokud možno přepište do sešitu (popř. vytiskněte a do sešitu vlepte)
- i tento týden budete rýsovat - jedná se o trochu složitější část rýsování, takže mne neváhejte kontaktovat s jakoukoli otázkou, možný je i případný videohovor

KRUŽNICE VEPSANÁ

- kružnice vepsaná je kružnice, která se **zvnitř dotýká** všech stran geometrického útvaru
- POKUD SE MÁ KRUŽNICE DOTÝKAT ZE VNITŘ, MUSÍ GEOMETRICKÉ TĚLESO MÍT VNITŘEK - NEJMENŠÍ TAKOVÝ GEOMETRICKÝ ÚTVAR JE ÚHEL**

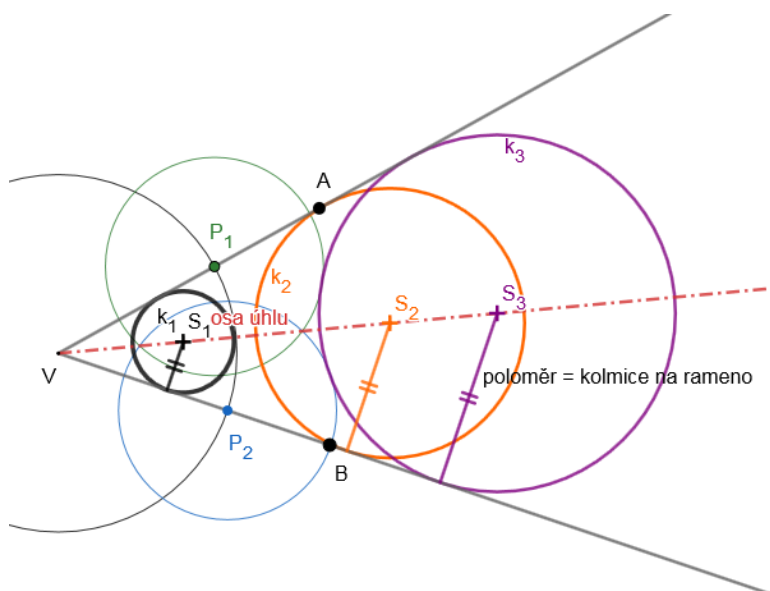
1. ÚHEL AVB

- úhel je část roviny ohraničený 2 polopřímkami se společným vrcholem
- značí se buď písmeny řecké abecedy (α [alfa], β [beta], γ [gama], δ [delta]) nebo symbolem $\sphericalangle$ [úhel] a kombinací třech velkých tiskacích písmen - prostřední písmeno značí vrchol úhlu ($\sphericalangle AVB$ - vrchol V, $\sphericalangle KLM$ - vrchol L)
- střed kružnice vepsané leží na **OSE ÚHLU**

OSA ÚHLU (VIDEONÁVOD ZDE)

POSTUP NENÍ NUTNÉ PŘEPISOVAT

1. narýsuj libovolný úhel, označ jej AVB
  2. pomocí **kružítka** narýsuj kružnici, která má střed v bodě V (tzn. hrot kružítka je v bodě V), poloměr kružnice může být libovolný (stačí část této kružnice)
  3. kružnice protne obě ramena ve dvou různých bodech - označ je P_1 a P_2
  4. opět potřebuješ kružítko - zvol do kružítka libovolný poloměr a tento poloměr neměň!
  5. narýsuj nejprve kružnici, která bude mít střed v bodě P_1 , pak stejně velikou kružnici (se stejným poloměrem), která bude mít střed v bodě P_2 (opět stačí jen část těchto kružnic)
  6. kružnice se protnou v jednom bodě - spojením tohoto bodu a vrcholu úhlu vznikne osa úhlu
- osa úhlu se rýsuje **čerchovanou** čarou (čárka - tečka, čárka - tečka...)
  - střed kružnice vepsané leží právě na ose úhlu
  - poloměr kružnice vepsané je tentokrát **KOLMICE** na rameno úhlu (tzn. ryska trojúhelníka je na rameni úhlu)
  - sestrojíme kružnici vepsanou (nebo třeba rovnou tři kružnice - poloměry těchto kružnic jsou **ROVNOBĚŽNÉ** - to jsou ty dvě malé čárky na obrázku)

2. TROJÚHELNÍK ABC

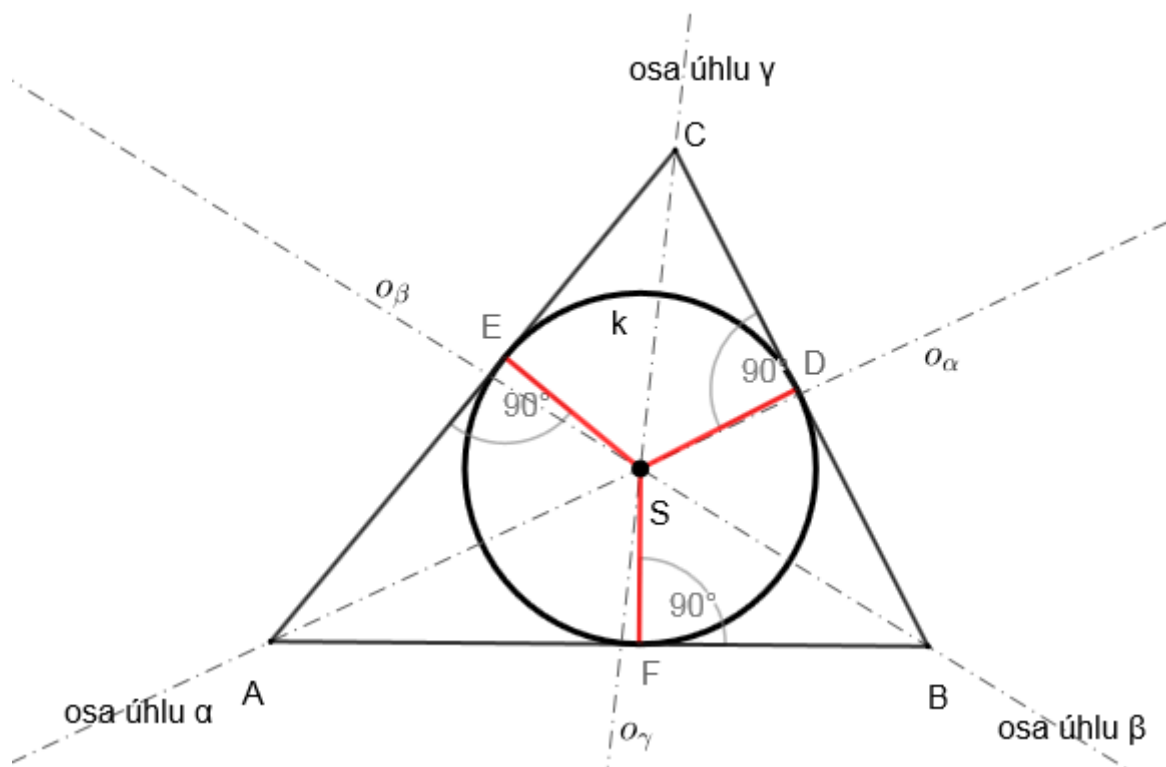
- trojúhelník jsou vlastně 3 úhly se společnými rameny (ΔABC má 3 vnitřní úhly: $\sphericalangle CAB = \alpha$, $\sphericalangle ABC = \beta$, $\sphericalangle BCA = \gamma$)

TEORIE - NENÍ NUTNÉ SE UČIT, JE ALE DŮLEŽITÁ PRO POCHOPENÍ LÁTKY

- kružnice vepsaná trojúhelníku ABC se musí dotýka všech vnitřních úhlů tohoto trojúhelníku
- pokud si trojúhelník ABC „rozdělíme“ na 3 úhly (α , β , γ), tak hledáme střed takové kružnice, která se dotýká ramen úhlu α ($\Rightarrow$ osa úhlu α), ramen úhlu β ($\Rightarrow$ osa úhlu β) a ramen úhlu γ ($\Rightarrow$ osa úhlu γ)
- pokud sestrojíme postupně všechny tři osy úhlů α , β , γ - protnou se v jediném bodě $\Rightarrow$ hledaný střed kružnice vepsané

POSTUP (VIDEONÁVOD ZDE) - tentokrát rýsuji osu plnou čarou, ačkoli správně je čerchovaná čára):

1. narýsuj libovolný trojúhelník ABC (nejlépe se rýsuje pro dostatečně veliký ostroúhlý trojúhelník) - nezapomeň správně popsat vrcholy troj. (první vlevo dole, ostatní proti směru hodin. ručiček), správně popiš strany troj. (úsečka AB = c, úsečka BC = a, úsečka AC = b)
2. sestroj osu úhlu α , označ ji o_α (písmeno o a malé písmenko α)
3. sestroj osu úhlu β , označ ji o_β (písmeno o a malé písmenko β)
4. sestroj osu úhlu γ , označ ji o_γ (písmeno o a malé písmenko γ)
5. pokud rýsuješ přesně, všechny tři osy se protnou v jediném bodě - označ jej S
6. z bodu S sestroj kolmici na stranu a ($\Rightarrow$ na straně a vznikne bod D), NEBO kolmici na stranu b ($\Rightarrow$ na straně b vznikne bod E), NEBO kolmici na stranu c ($\Rightarrow$ na straně c vznikne bod F)- všechny tři úsečky SD, SE, SF by měly být stejně dlouhé $\Rightarrow$ poloměr kružnice vepsané
7. narýsuj kružnici k, která má střed v bodě S (= hrot kružítka je v bodě S), má poloměr délky $|SD|$ ($= |SE| = |SF|$) a dotýká se zevnitř stran a, b, c (viz obrázek)

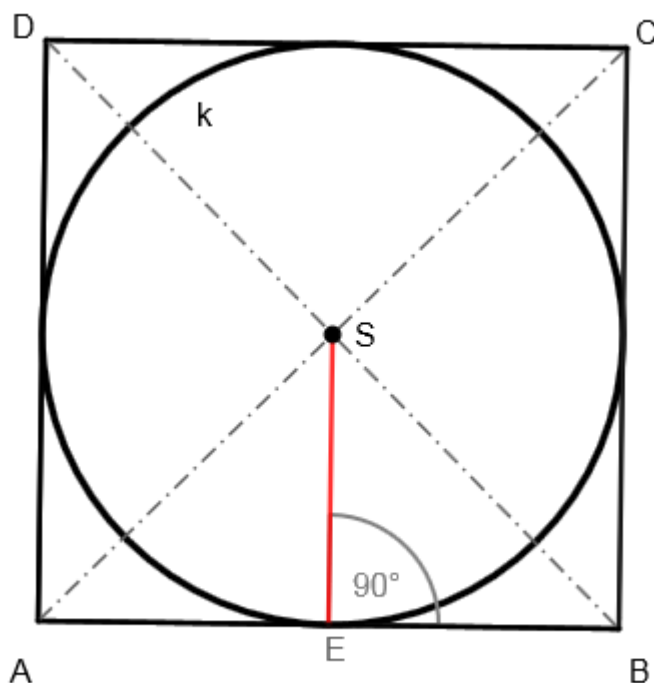
3. ČTVEREC ABCD

- střed S kružnice vepsané čtverci leží na průsečíku úseček AC a BD (= úhlopříčky čtverce)
- poloměr kružnice vepsané je **KOLMÁ** vzdálenost středu S a strany čtverce

POSTUP ([VIDEONÁVOD ZDE](#)):

NENÍ NUTNÉ SI POSTUP PŘEPISOVAT

1. narýsuj libovolný čtverec (je důležité rýsovat opravdu přesně!!!)
2. popiš vrcholy A, B, C, D (opět první vrchol vlevo dole, pak proti směru hodinových ručiček)
3. spoj vrcholy $A - C$, a $B - D$, průsečík úseček označ S
4. narýsuj kolmici na libovolnou stranu čtverce (tzn. že ryska trojúhelníku je na straně čtverce), patu kolmice označ E (JÁ NA TO VE VIEDU ZAPOMNĚLA ☺)
5. bod S je střed kružnice vepsané ($\Rightarrow$ hrot kružítka)
6. poloměr kružnice vepsané je vzdálenost středu S a bodu E
7. narýsuj kružnici vepsanou, pojmenuj ji k (viz obrázek)

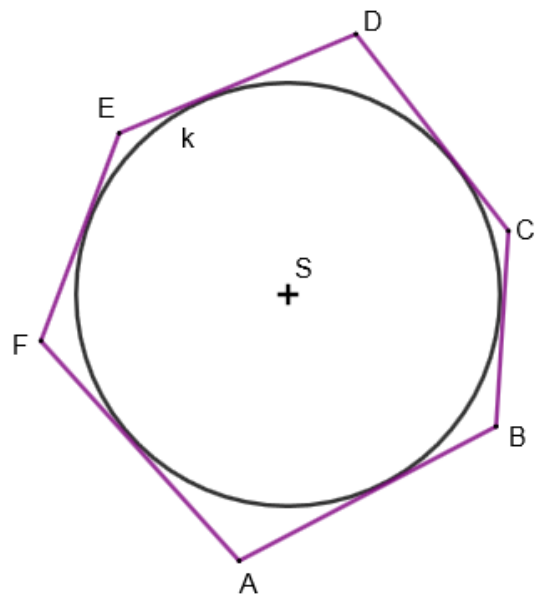
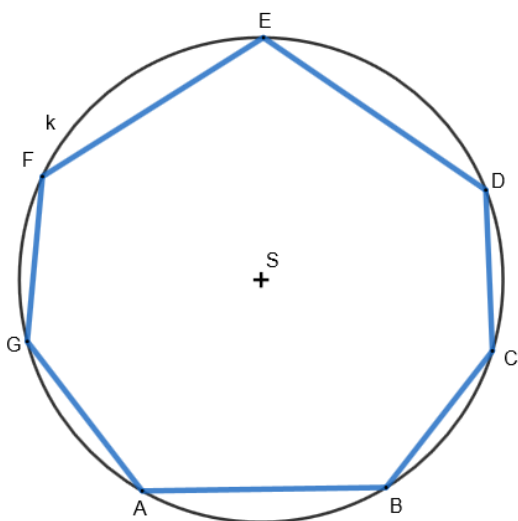

DALŠÍ KRUŽNICE OPSANÉ A VEPSANÉ

- umíte (OPRAVDU TO UMÍTE?!?) SESTROJIT kružnici **OPSANOU** pro
  - úsečku
  - trojúhelník
  - čtverec
  - obdélník
- umíte (OPRAVDU TO UMÍTE?!?) SESTROJIT kružnici **VEPSANOU** pro
  - úhel
  - trojúhelník
  - čtverec
- zkuste vymyslet způsob, jak narýsovat kružnici **opsanou** libovolnému geometrickému útvaru (čtyřúhelník - ne čtverec a ne obdélník, pětiúhelník, šestiúhelník, ...)
- zkuste vymyslet způsob, jak narýsovat kružnici **vepsanou** libovolnému geometrickému útvaru (čtyřúhelník - ne čtverec a ne obdélník, pětiúhelník, šestiúhelník, ...)

DALŠÍ KRUŽNICE OPSANÉ A VEPSANÉ

- stačí postupovat od konce, tedy **nejprve narýsovat** libovolnou **kružnici** a pak geometrický útvar (POZOR ALE - NEJEDNÁ SE O SPRÁVNOU KONSTRUKCI, je to v podstatě podvod!!)
[VIDEONÁVOD ZDE](#)
  1. kružnice opsaná - stačí na kružnici zvolit libovolný počet bodů a spojit je
  2. kružnice vepsaná - trochu náročnější - musíte rýsovat úsečky, které se dotýkají zvenku kružnice (první - a zároveň i poslední bod si nechte až na úplný konec rýsování)

TROJÚHELNÍK - PŘEHLED

NEJDŮLEŽITĚJŠÍ ČÁST - VŠE BYSTE MĚLI UMĚT (POKUD NĚČEMU NEROZUMÍTE, STÁLE ČEKÁM, ŽE SE OZVETE S DOPLŇUJÍCÍMI DOTAZY)

- 3 vrcholy (velká tiskací písmena PROTI SMĚRU hodinových ručiček)
- 3 strany
  - jméno strany je PROTI vrcholu
  - platí **trojúhelníková nerovnost** - součet 2 kratších stran je větší než strana nejdelší
- 3 vnitřní úhly
  - součet všech vnitřních úhlů každého trojúhelníku je **180°**

ROZDĚLENÍ TROJÚHELNÍKŮ

a) podle velikosti vnitřních úhlů

- **ostroúhlý** - všechny úhly menší než 90°
- **pravoúhlý** - jeden úhel 90°, zbylé dva **DOHROMADY** také 90° (jsou menší než 90°)
- **tupoúhlý** - jeden úhel víc než 90°, zbylé dva méně než 90°

b) podle délky stran

- **obecný** - každá strana různě dlouhá
- **rovnoramenný**
  - 2 strany stejně dlouhé (= **ramena**), třetí strana je **základna**
  - úhly při základně stejné (vždy méně než 90°)
- **rovnostranný**
  - všechny strany stejně dlouhé
  - všechny vnitřní úhly 60°

VÝŠKY TROJÚHELNÍKU

- kolmice z vrcholu na protější stranu (výška je úsečka - začíná ve vrcholu a končí v patě kolmice)
- všechny 3 výšky jeden společný průsečík:
  - **ostroúhlý** troj. ⇒ uvnitř
  - **pravoúhlý** troj. ⇒ ve vrcholu pravého úhlu, navíc 2 výšky jsou totožné se dvěma kolmými stranami tohoto trojúhelníka
  - **tupoúhlý** troj. ⇒ vně
- **rovnoramenný** troj. - výška na základnu rozdělí tento trojúhelník na 2 shodné (poloviční) trojúhelníky
- **rovnostranný** troj. - každá výška rozdělí tento trojúhelník na 2 shodné (poloviční) trojúhelníky

TĚŽNICE TROJÚHELNÍKU

- spojnice vrcholu se středem protější strany
- všechny 3 těžnice jeden společný průsečík = **TĚŽIŠTĚ** (vždy uvnitř trojúhelníka)
  - **rovnoramenný** troj. - těžnice na základnu je **TOTOŽNÁ** s výškou na základnu
  - **rovnostranný** troj. - všechny těžnice jsou **TOTOŽNÉ** s výškami

STŘEDNÍ PŘÍČKY TROJÚHELNÍKU

- spojnice středů stran trojúhelníka
- všechny tři střední příčky nemají žádný společný bod, rozdělí trojúhelník na 4 shodné trojúhelníky (poloviční velikosti než původní troj.)
- střední příčka je rovnoběžná se zbývající stranou a je zároveň poloviční než tato strana

KRUŽNICE OPSANÁ

- střed kružnice opsané leží na průsečíku **OS STRAN** (při konstrukci stačí narýsovat osy 2 stran)
- poloměr kružnice opsané je **vzdálenost středu** a libovolného **vrcholu** trojúhelníka

KRUŽNICE VEPSANÁ

- střed kružnice vepsané leží na průsečíku **OS VNITŘNÍCH ÚHLŮ** (při konstrukci stačí narýsovat osy 2 úhlů)
- poloměr kružnice vepsané je **kolmá vzdálenost středu** a libovolné **strany** trojúhelníka